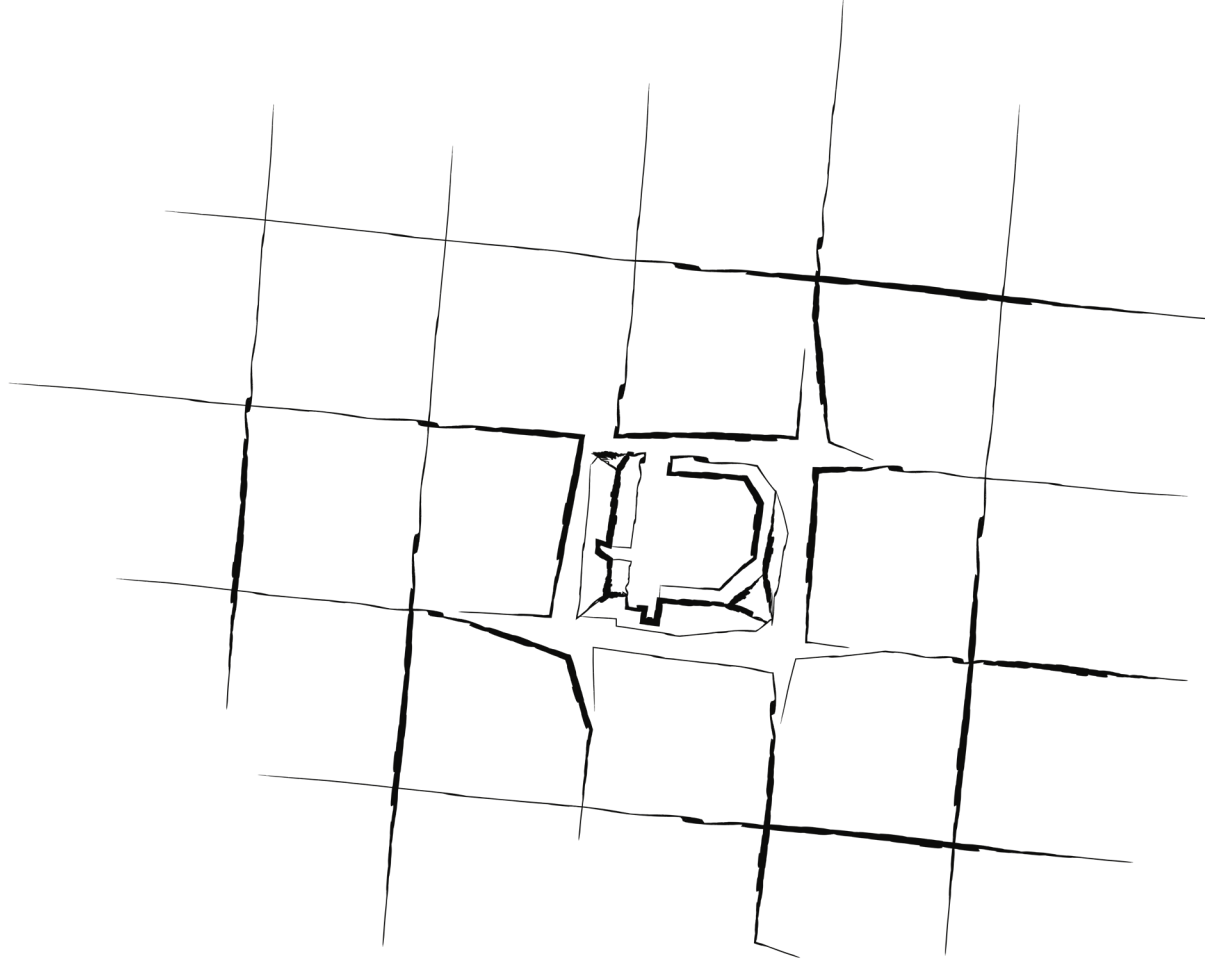

YAŞAYAN TAŞLAR

Dışışleri Şehitleri Anıtı ve Anı Mekânı Fikir Projesi

YAŞAYAN TAŞLAR

Sessizliğe Yazılmış Bir Hafıza 1970'li ve 1980'li yıllarda yurtdışında görev yapan Türk diplomatlar ve aileleri, sistematik bir şekilde hedef alınarak hayatlarını kaybettiler. Bu anıt, kaybettiklerimizi sadece bir yas nesnesi olarak değil; sessizce hafızamıza işlenmiş, hiç unutulmayan izler olarak ele alıyor. *Her taş, geçmişin acılarını bugünün şehir belleğine sessizce taşıyor.*

Her diplomat farklı bir ülkede görev yaparken aynı ideali taşıyordu: **barış**.

Coğrafyalar değişse de değerler hep sabitti.

Bu anıt, **onların geride bıraktıkları sessiz yankıları kent dokusunda yeniden duyurmak, sessizliğin izinde birlikte yaşamının hafızasını sürdürmek** için tasarlandı.

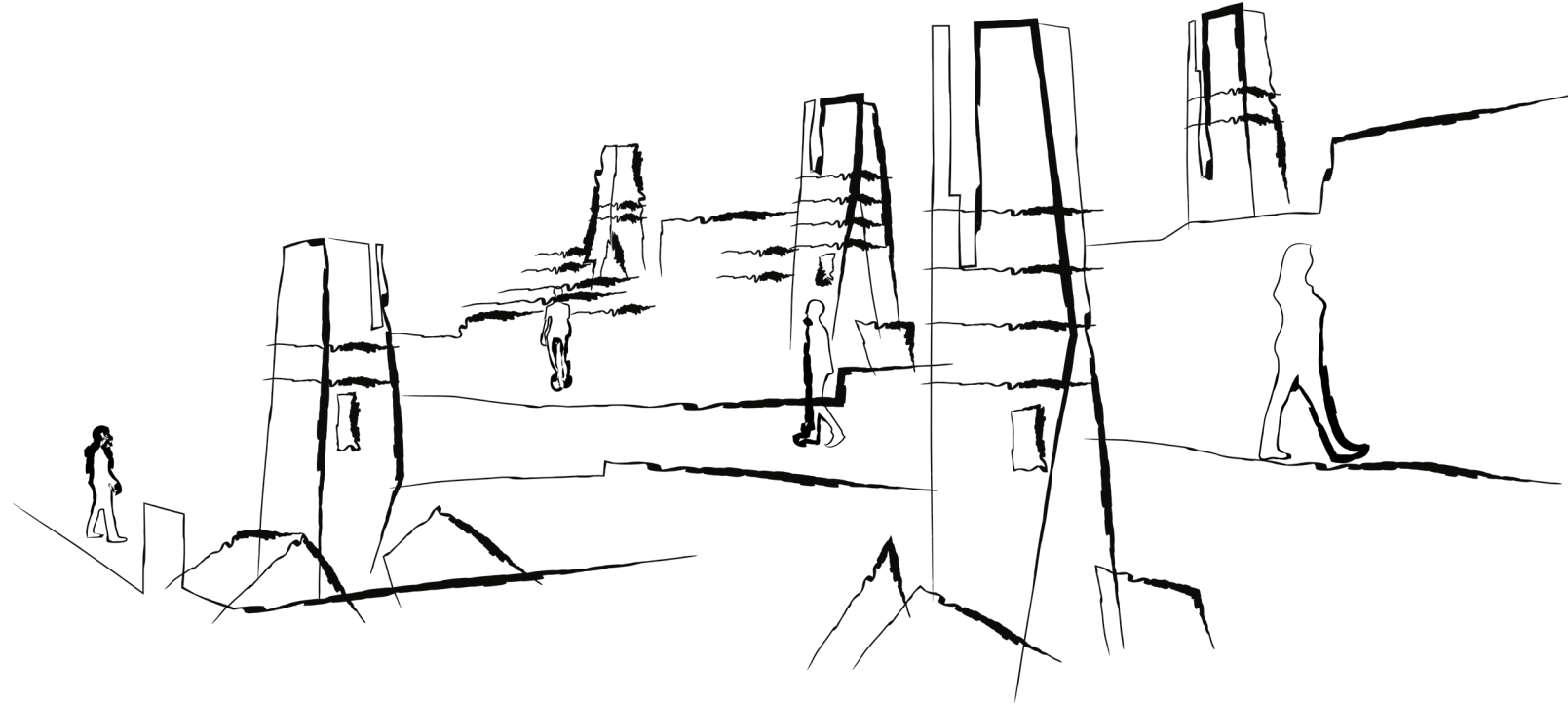
Bu anıt bağırır.

Yüksek kaidelerle göğe yükselmek yerine toprağa yaslanır, çevresiyle bütünleşir.

Hafızayı yalnızca geçmişin ağırlığıyla değil, bugünün farkındalığı ve yarının duyarlılığıyla işler.

İÇERİK

- 1 Jüriye Açık Mektup
- 2 Yerle Kurulan Diyalog: *Park ve Kent Arasında Bir Eşik*
- 3 Taş Kültürü ve Hafıza
- 4 Anıtın Bedenleri: *16 Taş, 16 Ülke, 16 Hafıza Kökü*
- 5 Anıtlar ve Yönelim: *Zemin Kat Planı*
- 6 Yüzeyin Dili: *Sessizce Konuşan Bir Alfabe*
- 6 Zemin: *Gridin Bozulduğu Hafıza Alanı*
- 7 Anıtın Sembolik İfadesi
- 8 Anıtın Çerçevesinden Botanik Parka Bakış
- 9 Zemin ve Malzeme Kurgusu
- 10 Taş Kültürü Üzerine: *Türk ve Anadolu Coğrafyasında Hafızanın Taşa Yazılması*

Jüriye Açık Mektup

Sayın Jüri Üyeleri,

Bir zamanlar yaşanıp bitmedi bu acılar; hâlâ aramızda, bir boşluk olarak sürüyor. 1970’li ve 1980’li yıllarda yurtdışında görev yapan diplomatlarımız, aileleri ve yanlarında çalışan sivil görevliler sistematik biçimde hedef alındı, katledildi.

Biz bu katliamı etnik bir tanım ya da karşıtlık çerçevesinde ele almayı reddettik. Büyüdüğümüz yerlerde Ermeni arkadaşlarımız oldu, Rum komşularımız, Kürt dostlarımız vardı; bu coğrafya hep çok kimlikliydi, çok sesliydi.

Bu anıt da, o çoğulluğun bir parçası olarak, kimseyi dışlamayan, bir toplumu hedef göstermeyen, ortak acıya saygı duyan bir hafıza alanı olarak düşünüldü. Çünkü kaybedilenler diplomatlarımızdı. Aileleriydi. Yanlarında çalışanlardı. Silahsızdılar. Düşünceyi, bilgiyi, barışı taşıyan insanlardı.

Ve biz bu anıtı, yalnızca bir anma nesnesi değil, **birlikte düşünmeye, birlikte susmaya, birlikte umut etmeye açık bir mekân olarak tasarladık..**

Bu alan, geçmişin acısını bugüne taşımamaya, öfkesini geleceğe devretmemeye çalışan bir dille inşa edildi. Çocukların oynayabileceği, kentlinin vakit geçirebileceği, hafızayla günlük yaşamın iç içe geçtiği bir yer.

Sessiz ama canlı, ağır ama kapsayıcı...

Burada hatırlamak; geçmişe takılı kalmak değil, barışı diri tutmak. Mustafa Kemal Atatürk’ün diplomasi ilkeleriyle; **“Yurtta sulh, cihanda sulh”** sözüyle ve birlikte yaşam fikrine inancımızla bu anıtı kurduk. Çünkü biz, bu coğrafyada birlikte yaşadık, birlikte yitirdik; şimdi birlikte iyileşmeye ihtiyacımız var.

Bu anıt bir yüz barındırmıyor.
Bu anıt, bir umut barındırıyor.
Anı değil, birlikte olma hâlini taşıyor.

Yerle Kurulan Diyalog

Park ve Kent Arasında Bir Eşik

“Yaşayan Taşlar”, Ankara’nın Çankaya ilçesindeki Botanik Parkı’nın içinde konumlanmaktadır. Bu park yalnızca bir yeşil alan değil; kent ile doğa arasında, gündelik olanla düşünsel olan arasında kurulan bir eşik mekânıdır. Anıt da bu eşikte, park ile kentsel aks arasında kurulmuş sessiz bir diyalogun ilk cümlesi gibi yerleştirilmiştir.

Ziyaretçi alana giriş yaptığında, parkın yumuşak topografyası içinde beliren taşlarla karşılaşır. Taşlar dik değildir; hafifçe yön değiştirmiş, bazıları kendini gölgeye almış, bazıları sessizce yukarı uzanmıştır.

Bu ilk karşılaşma tanıdık ama açıklanamayan bir his bırakır: bir merak, bir sessizlik, bir ağırlık. Bu eşik yalnızca parkın içsel kurgusuyla sınırlı değildir. Anıt, aynı zamanda Çankaya Caddesi’nin kent belleğindeki gücüne cevap verir. Ankara’nın önemli ulaşım ve temsil akslarından biri olan bu cadde, yalnızca bir geçiş değil; aynı zamanda bir hafıza koridorudur. Burada yer alan anıt, yalnızca bir sembol değil, aynı zamanda Botanik Bahçesi’ne açılan yeni bir kapıdır.

Ziyaretçileri doğayla ve sessizlikle buluşturan bu giriş, gündelikten hafızaya geçişin mimarisine dönüşür.

Anıtın yer aldığı topografya, belirgin bir eğime sahiptir. Mevcut setlenmiş yapı parçalanarak, ziyaretçiyi adım adım yönlendiren katmanlı bir yüzey önerilmiştir. Bu yüzey, yalnızca geçilen bir zemin değil; üzerinde vakit geçirilen, oturulan, durulan ve düşünülen bir sosyal topografya olarak kurgulanmıştır.

Yüzey, başlangıçta bir grid sistemine göre yerleşir. Ancak bu grid zamanla bozulur, kırılır, yön değiştirir. Kimi yerde yükselir, kimi yerde gömülür. Böylece taşlar yalnızca yerle ilişkilenebilir, o ilişkiyi kırar, bozar, yeniden kurar. Her taşın çıkışı, toprağın hafızasını yukarıya taşır. Bu parçalanmış gridin içinde insanlar yalnızca dolaşmaz; birbirleriyle karşılaşır, çocuklar oynar, gençler oturur, yaşlılar izler. Anıt, artık yalnızca bir hatırlama alanı değil, aynı zamanda yaşayan bir yüzeye dönüşür.

Ziyaretçiler alana girdiklerinde, yönleri ve yükseklikleri farklı taşlarla karşılaşır. Her taş farklı bir bakış açısı sunar. Yaklaştıkça girintiler, yüzeydeki oyunlar ve semboller ortaya çıkar; anlam dikte edilmez, sezdirilir.

Adolf Loos’un dediği gibi:
“Ormanda iki metre boyunda, bir metre genişliğinde, yuvarlatılmış, piramit biçiminde bir tümsekle karşılaştığımızda, içimizden bir ses fısıldar: ‘Burada biri gömülü.’

İşte bu, mimaridir.”

Taş Kültürü ve Hafıza

Bu topraklarda taş sadece yapı malzemesi değil, hafıza taşıyıcısıdır. Anadolu'dan Orta Asya'ya uzanan coğrafyada geçmiş, çoğu zaman kelimelerle değil taşlarla yazılmıştır. Göktürk Yazıtları'ndan Hitit stellerine, balballardan Roma mezar anıtlarına kadar taşlar sessiz tanıklardır.

“Yaşayan Taşlar” projesinde yer alan her taş, bu kültürel mirasın modern bir devamı.

Üzerlerinde yazı yoktur; ama izler vardır. Çizgiler, semboller ve sessizlik taşın yüzeyinde barınır. Taşlar konuşmaz; ama duyurur. Her taş, temsil ettiği ülkeye doğru yönlendirilmiş, oradan esen rüzgârı sessizce dinlemeye bırakılmıştır.

Taşların tepesindeki rüzgar çanları, geçmişin taş sessizliğine bugünün sesini katar; kimi zaman bir uğultu, kimi zaman zar zor duyulan bir titreşimle...

Bu anıt sadece diplomatları anmaz; taşla düşünen, taşla yas tutan ve taşla iz bırakan bir kültürün de çağdaş hafıza biçimini temsil eder.

Anıtın Bedenleri

17 Taş, 17 Ülke, 17 Hafıza Kökü

Anıtta 16 taş bulunur; çünkü 17 ayrı ülkede diplomatlarımız katledildi. Her taşın boyu, o ülkedeki şehit sayısı ile doğru orantılıdır. Bazı taşlarda bir iz, bazılarında beş.

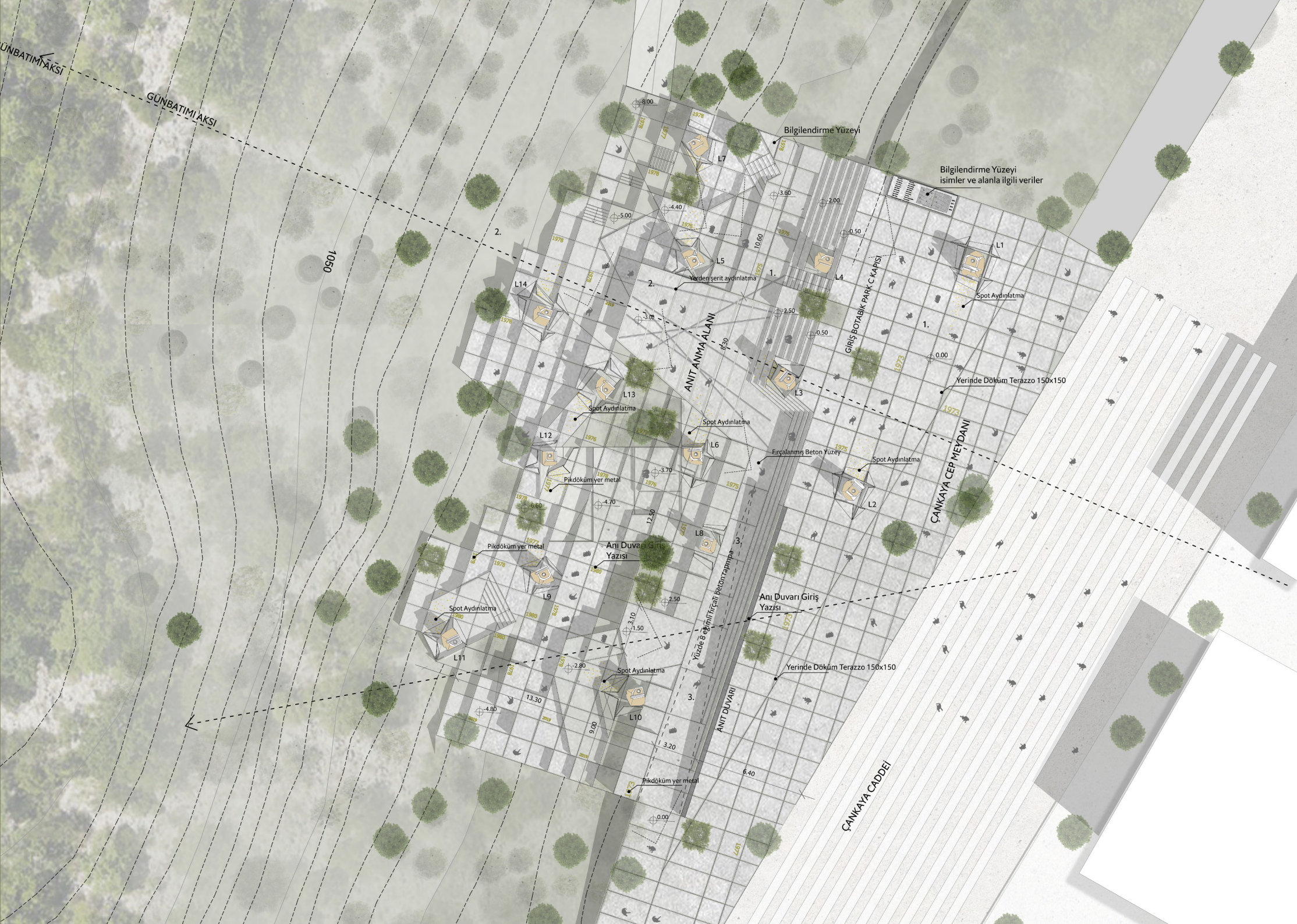
Taşların üzerindeki soyut semboller bir alfabe oluşturmaz; izleyiciye kendi anlamını çağırıştırır. Her taşın tepesindeki rüzgar çanları, rüzgâra göre farklı sesler çıkarır; sessizliğin içinden yükselen bir hafıza korosu gibi...

Yüzeyin Dili: Sessizce Konuşan Bir Alfabe

Taşların yüzeyinde herhangi bir yazı yoktur. İsimler bile ya içe kazınmıştır ya da gölgede kalmıştır. Çünkü bu anıt, isimleri haykırmak için değil; sessizliğin içinden bir iz bırakmak için vardır.

Yatay çizgiler her bireyin hatırasını taşır. Küçük oyuklar yaşamdan alınmışlığı, geçmişten bugüne uzanan sessiz tanıklığı hissettirir. Taşların üzerindeki soyut işaretler, bir dil değil; bir anlatı oluşturur.

Mezartaşı gibi değil, bir hafıza yüzeyi gibi davranır.

Zemin Kat Planı

Planda yer alan Çankaya Cep Meydanı, Eski Çankaya Köşkünün aksını takip eder.

Ziyaretçileri karşılayan Anıt Duvarı ve Anıtlar ziyaretçileri yönlendirir.

Anıtta bulunan 16 taş Botanik Bahçe'nin farklı bölümlerine yöneliktir ve ziyaretçilere farklı gözlem noktaları deneyimlemesini sağlar.

Anıt Alanından Gece Görünüşü

Yüzeyin Dili Sessizce Konuşan Bir Alfabe

Taşların yüzeyinde herhangi bir yazı yoktur.

İsimler bile çoğu zaman yalnızca içe kazınmıştır ya da gölgede bırakılmıştır.

Bu anıt, isimleri bağırarak yerine, sessizliğin içinde bir iz bırakmayı amaçlar.

Taşların yüzeylerinde yatay çizgiler bulunur. Her çizgi, her küçük iz, bir bireyin hatırasını taşır. Küçük oyuklar, yaşamdan alınmışlık hissini verir. Ve bazı yüzeylerde geçmişin sembollerini andıran, hiçbir dile ait olmayan soyut işaretler yer alır. Bu işaretler bir alfabe değildir, ama bir anlatıdır. Bir mezar taşı gibi değil, hareket eden bir hafıza yüzeyi gibi davranır.

Bu sessiz izlerin yanında, her taşın tepesinde yer alan bir rüzgar çanı, hafızanın sesini mekâna taşır. Çanlar, rüzgâr estiğinde birbirinden farklı tonlarda sesler çıkarır:

***Bazen bir fısıltı,
bazen bir uğultu,
bazen de uzaklardan gelen bir anı gibi...***

Bu sesler, kaybettiklerimizin tamamen yok olmadığını, her esintide bir anlığına da olsa bizimle olduklarını hissettirir.

Taşlar sessizdir, ama içlerindeki hafıza rüzgârla seslenir.

***Her titreşim,
her hafif çan sesi,
zamanı aşan bir hatırlamadır.
Anıt böylece yalnızca gözle değil, sesle de hatırlamayı mümkün kılar.***

***Hafıza, yalnızca bir görüntü değil;
mekânda yankılanan bir ses olarak yaşar.***

Zemin

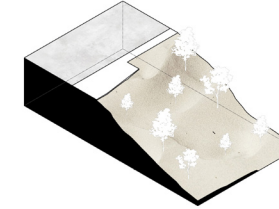
Gridin Bozulduğu Hafıza Alanı

Anıt, bir grid sistemiyle park topografyasına yerleştirilmiştir.

Ancak bu grid kusursuz değildir; tıpkı hafıza gibi.

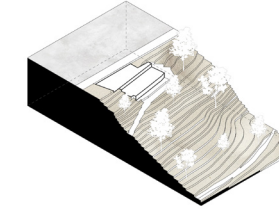
Taşlar yön değiştirir, zemin kırılır, yükselir ya da alçalır.

Ziyaretçi bu zeminde yürürken, bir parkta dolaşmaktan ziyade, hafızanın kıvrımları arasında kaybolur. Bazı anlar yüksekten bakılır, bazı anlar derinlere gömülür. Bazı taşlar güneş alır, bazıları hep gölgede kalır.

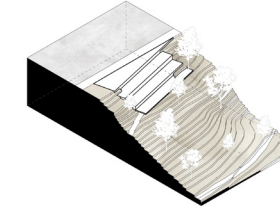
1 Mevcut Arazi

Botanik Park girişinde yer alan proje alanı dik bir eğime konumlanmış durumdadır.

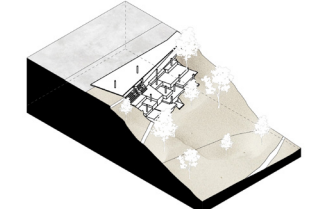
2 Mevcut Park Giriş Alanı

Mevcut durumdaki giriş alanı set alanlarından patikaya erişim sağlamaktadır.

3 Setlenmeler

Projede set alanları konseptte yer alan grid ve yönelimlerle patikaya bağlanmaktadır.

4 Setler ve Gridlerin Kırılması

Tasarlanan setlerin manzara yönelimine ve ziyaretçilerin hem park alanı hem de anıtlarla deneyim yaşamasına izin veren yönelimler ile konumlandırılmıştır.

Anıtın Sembolik İfadesi

1. Kentsel Grid Yüzeyin Oluşumu

Botanik Park girişinde mevcut dik eğim, 150x150 cm ölçülerinde grid modüllere bölünerek, bir kentsel akış zemini oluşturuldu. Bu yüzey, mekânı sistemli, geçirgen ve tanımlı bir kamusal alan hâline getirdi.

2. Yüzeyin Bozulması ve Gridin Kırılması

Zemin yüzeyinde belirli bölgelerde kırılmalar, çatlamlar ve kot farklılıkları meydana getirildi.

Bu bozulmalar, düzenli akışı kesintiye uğratarak, mekâna hafıza kıvrımları ve dinamik yüzeyler kazandırdı.

3. Yabancı Taşların Yüzeye Müdahalesi

Bu kırılmış yüzeyin üzerine, sistemden bağımsız şekilde yabancı kütleler — anıt taşları — yerleştirildi.

Her taş, yüzünü bir ülkeye dönerek, kendi coğrafi hafıza rotasını oluşturdu.

4. Taşların Kırılması, Yönlenmesi ve Karakter Kazanması

Yerleştirilen taşlar, yalnızca yekpare dikilmedi; her biri farklı biçimde kırıldı, çatladı, yönlendi ve parçalandı.

Bu kırılmalar, her taşın kendi hafıza hikâyesini ve kaybın bireysel karakterini taşımasını sağladı. Bazı taşlar daha yatay, bazıları daha çatlak, bazıları daha yükselen formlarla hayat buldu.

5. Hafıza Rüzgar Çanlarının Oluşumu

Taşların tepe bölgelerine yerleştirilen rüzgar çanları, mekânda görünmeyen ama duyulan bir hafıza katmanı ekledi.

Rüzgarın esintisiyle birlikte her taş farklı bir ses çıkararak, kaybettiklerimizin usulca yankılanan varlığını duyurur hâle geldi.

6. Taşların Yüzeyinde Sembollerin ve Yontuların Belirmesi

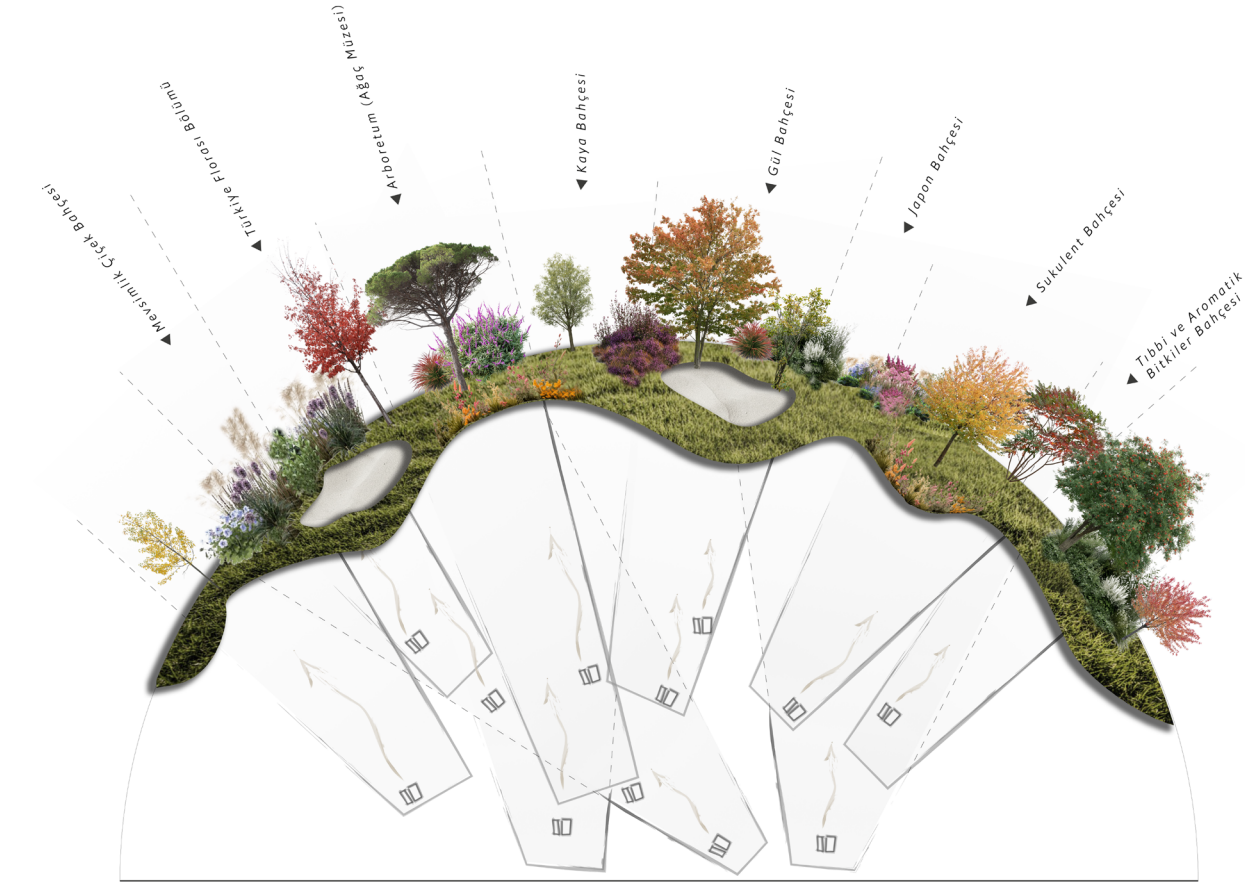
Zamanla, taşların yüzeylerinde soyut semboller, çizgiler ve yontular oluştu.

Bu izler, doğrudan bir dili veya anlatımı değil, sessizlikten doğan kolektif bir hafıza dilini simgeledi.

Taşlar konuşmadı; ama dokunan her ziyaretçiye hafızanın izlerini aktardı.

Anıtın Çerçevesinden Botanik Parka Bakış

Zemin ve Malzeme Kurgusu

1. Yer Malzemesi: Yerel Agregat + Beton Karışımı ile Yerinde Üretilmiş Terrazzo Yüzey

Anıt alanının zemininde, Ankara taşının (andezit) yerel kaynaklardan elde edilen kırıkları kullanılarak yerinde döküm terrazzo tekniği tercih edilmiştir. Bu yöntem, hem Ankara'nın yerel malzeme karakterine uygunluğu hem de proje alanının topografyasına uyum sağlayan esnek uygulama imkanı sunması açısından seçilmiştir.

Yerinde üretim süreci:

- Ankara taşı, farklı boyutlarda kırılır ve yıkanır.
- 1-3 cm arası değişen iri agregat parçaları elde edilir.
- Bu taş kırıkları, özel formülasyonlu yüksek mukavemetli beton karışımı içerisine yerleştirilir.
- Alanda hazırlanan şablonlar ile 150x150 cm'lik modüller halinde döküm yapılır.
- Beton prizini aldıktan sonra yüzey hafif satine (mat) polisaj ile işlenerek agregat yüzeye kısmen çıkarılır.
- Böylece yüzey hem doğal bir pürüz kazanır hem de zamana karşı dayanıklılık sağlar.

Bu yöntem ile, hem Ankara taşının doğal sıcaklığı, hem de modern terrazzo estetiği bir araya getirilir.

2. Grid Sistemi: 150x150 cm'lik Modülasyon

Zemin, 150x150 cm ölçülerinde tanımlı bir grid sistemine göre tasarlanmıştır. Bu sistem, hem alanın geniş ölçekli topografyasına oturur, hem de anıt mekânına mimari bir netlik kazandırır.

Her döküm plakası:

- Modüler olarak birbirinden 2-3 cm derz ile ayrılır,
- Derzlerde paslanmaz çelik veya koyu renkli metal profiller kullanılarak modüller optik olarak belirginleştirilir,
- Böylece hem yüzey bütünlüğü sağlanır hem de tasarım dili kuvvetlendirilir.

Grid sisteminin kırıldığı yerlerde (anıt taşlarının yükseldiği bölgelerde), bu derzler hafifçe genişler veya yön değiştirir.

Böylece hafıza taşlarının yerden yükselmesi hem görsel hem mekânsal bir etki yaratır.

3. Yerden Aydınlatma İlişkisi

Her 150x150 cm modülün belirli derz hatlarında, yere gömülü IP67 koruma sınıfında lineer LED aydınlatmalar yerleştirilmiştir.

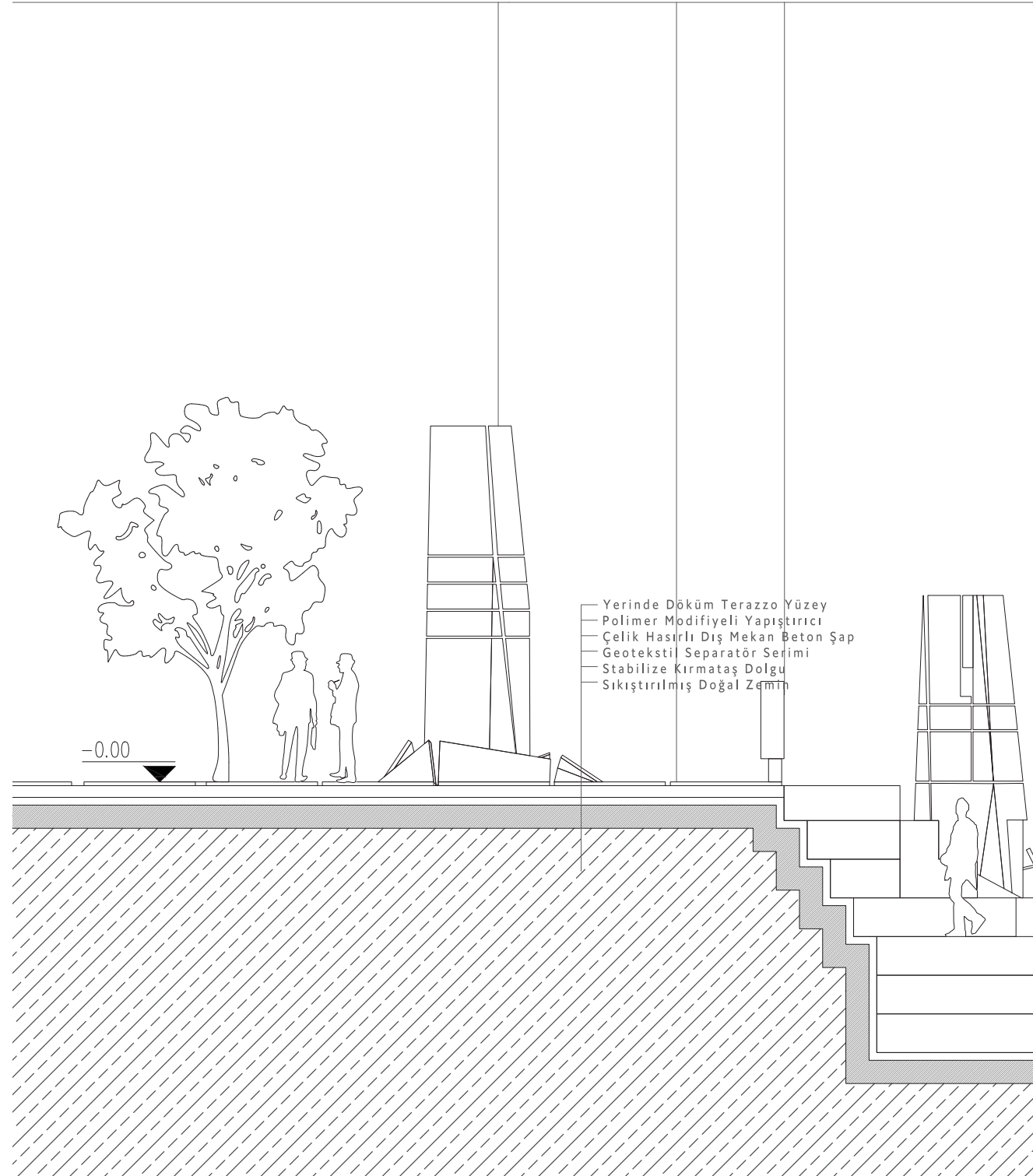
Bu sistem:

- Geceleri grid sistemini hafifçe vurgular,
- Mekâna gece algısı kazandırır,
- Anıt taşlarının etrafında çok hafif bir ışımaya yaratır,
- Zemin yüzeyinde keskin bir spot etkisi yaratmadan, loş ve şiirsel bir atmosfer oluşturur.

Aydınlatma elemanları, taş döküm sırasında hazırlanan özel kanallar içine yerleştirilir ve yüzeyle tamamen sıfırda bitirilir. Bu sayede gündüz görünürlüğü minimumda kalır.

4. Metal Detaylar

- Derzlerde paslanmaz çelik (inox) profiller veya
 - Alternatif olarak koyu bronz tonlu (örneğin elektrostatik boyalı alüminyum) profiller kullanılır.
- Bu detaylar:
- Hem yüzeydeki terrazzo dökümünü korur,
 - Hem de grid algısını estetik olarak güçlendirir.
 - Ayrıca gece ışık çizgileriyle birlikte algıyı pekiştirir.

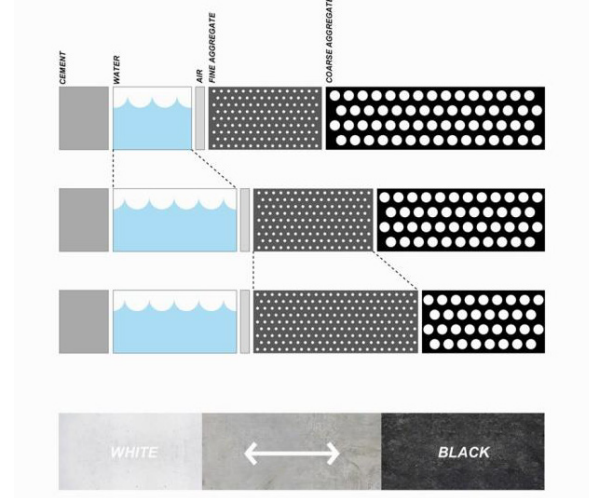

Zemin ve Malzeme Kurgusu

Talep edilen görsel etkinin sağlanması için farklı zaman aralıklarında dökümün yapılması gerekmektedir. Yukarıdaki örnek çalışmalardan biri görülebilir.

Söz konusu yüzey dokusunun oluşturulabilmesi için farklı zaman aralıklarında ve farklı karışımlar kullanılarak katmanlaşma oluşturulacaktır.

Bunun için yukarıdaki şemada görülebileceği gibi kullanılacak olan agreganın tipi, büyüklüğü, su karışım oranı ve kullanılacak olan çimentonun özellikleri ile renk tonları ve doku özellikleri sağlanabilmektedir.

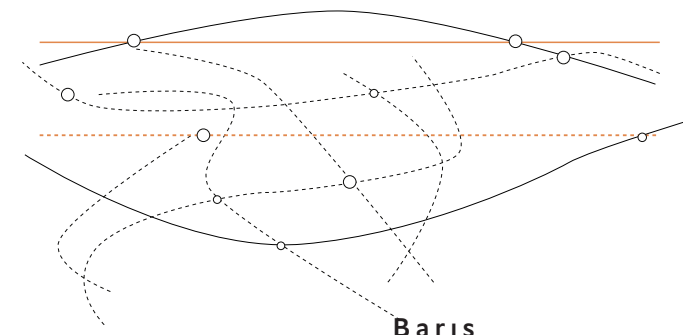
Yerinde döküm beton uygulamasında arka sırt alüminyum folyolu taşıyıcı ile oluşturulacaktır, dış tarafta ise uygulayıcı firmanın belirleyeceği özellikte ahşap kalıp kullanılacaktır. Projede öngörülen yerinde döküm beton kalınlığı 100mm'dir. Kalıp işlemi sırasında hizalama / gönyeleme mutlaka bir topoğraf eşliğinde yapılmalıdır.

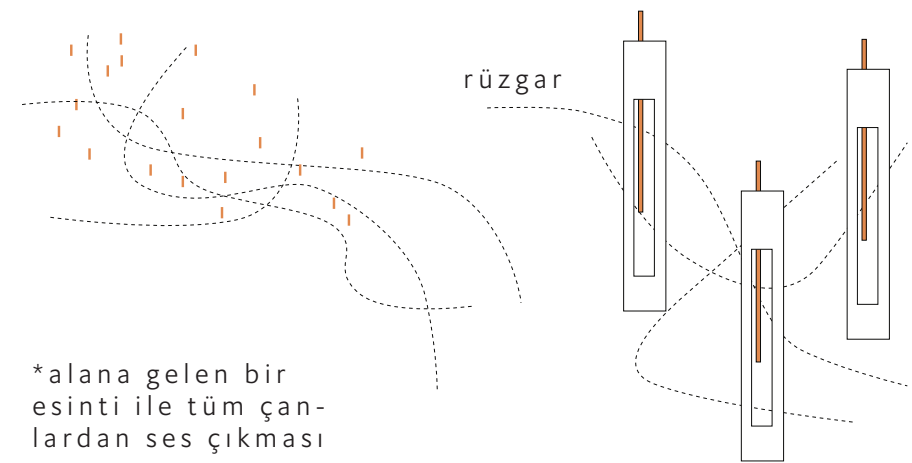
Anıt Alanından Tören Alanına Doğru Görünüş

Anıt Rüzgar Çanı

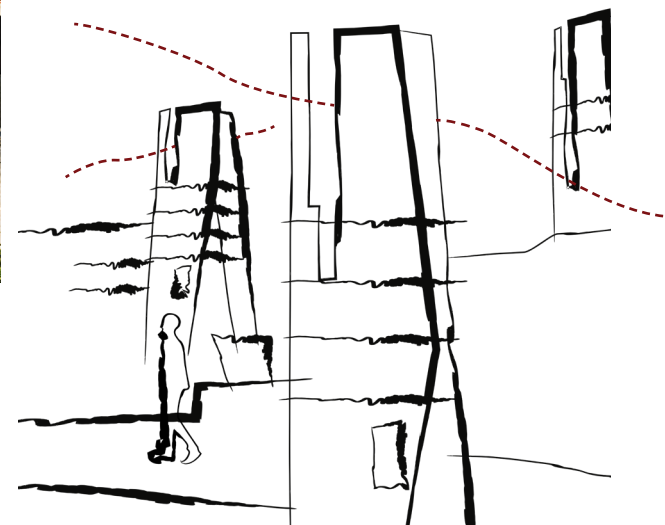
Hepsi Hep Bir Ağızdan Aynı Düşüncede

Bariş
Hep Beraber Olalım
Omuz Omuza

*alana gelen bir
esinti ile tüm çan-
lardan ses çıkması

Anıt Alanından Görünüş

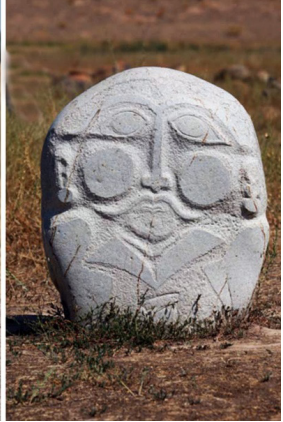
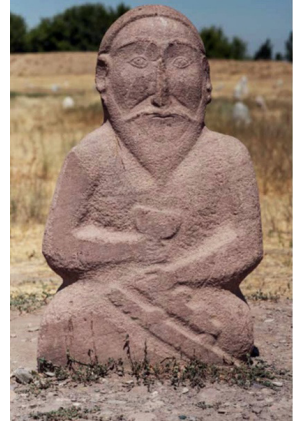
Botanik Bahçe İçerisinden Anıt Alanı Görünüş

Çankırı Caddesinden Anıt Giriş Alanına Doğru Yaklaşım

Botanik Bahçe İçerisinden Gündüz-Gece Anıt Alanı Görünüşü

Taş Kültürü Üzerine

Türk ve Anadolu Coğrafyasında Hafızanın Taşa Yazılması

Taş, insanlık tarihi boyunca yalnızca bir yapı malzemesi değil, aynı zamanda hafızanın, kimliğin ve kültürel aidiyetin bir taşıyıcısı olmuştur.

Türk kültürü ve Anadolu uygarlıkları, hafızayı yazılı belgelerden önce, taşa işleyerek aktarmış, zamanın aşındıramadığı bir bellek oluşturmuştur.

Bu anıt tasarımında da, geçmişten gelen bu kadim geleneğin modern bir yansıması amaçlanmıştır.

Orhun Yazıtları (Göktürk Yazıtları)
Türklerin bilinen en eski yazılı belgeleri olan Orhun Yazıtları, 8. yüzyılda Orhun Vadisi'ne dikilmiştir.

Kül Tigin, Bilge Kağan ve Tonyukuk adına dikilen bu anıtlar, yalnızca birer yazıt değil; bir halkın kimliğini, acılarını, mücadelelerini taş üzerine kazımış canlı belgelerdir.

Orhun Yazıtları'nda taş, yalnızca sözün aracı değil; hatırlamanın, direnişin ve zamanla mücadelenin bir bedeni olmuştur.

Balbal Taşları (Taş Baba)
Orta Asya steplerinde, özellikle Altay ve Tuva bölgelerinde ortaya çıkan Balbal taşları, savaşçıların öldürdükleri düşmanları ve kahramanlıklarını simgeleyen küçük taş heykellerdir. Her balbal, ölen kişinin dünyada bıraktığı etkinin fiziksel bir izidir.

Balbal geleneği, bireysel hafızanın toplumsal hafızaya dönüşme sürecinin taş üzerindeki izidir. Bu geleneğin mirası, bugün hâlâ Türk anıt kültüründe yaşamaktadır.

Hitit Stelleri ve Anadolu'nun Taş Hafızası
Anadolu uygarlıklarında, özellikle Hititler döneminde, kutsal yazıtlar ve tanrılara adanmış anılar, taş steller üzerinde işlenmiştir. Gerek dini gerek toplumsal olaylar, yazıyla veya kabartmalarla taşlara aktarılmıştır.

Bu uygulamalar, taşın yalnızca bir anı nesnesi değil; kutsal ve kamusal hafıza taşıyıcısı olarak görülmesini sağlamıştır.

Modern Anlamda Bir Devamlılık:
Tohum Taşıyıcısı / Yaşayan Taşlar "Tohum Taşıyıcısı" projesi, bu kadim taş kültürünü çağdaş bir dilde yeniden yorumlar:

***Orhun Yazıtları'ndaki direnişi,
Balballardaki kişisel hafızayı,
Hitit stellerindeki toplumsal belleği,***

Modern bir yüzey ve mekân kurgusu ile birleştirir.

Taşların üzerinde yazılı bir dil yoktur; onların dili, yüzeylerindeki izlerde, rüzgârla çalan çanlarında, ve sessizce taşıdıkları hafızada gizlidir.

Böylece proje, taşın doğasına sadık kalarak;
***geçmiş bugüne,
hafızayı zamana,
sessizliği yaşama bağlayan bir anıt-mekân yaratır.***
Roux, Jean-Paul (1998). Türklerin Tarihi: Büyük Göçlerden Günümüze.

